

Zrak i zdravlje

Ljudskom organizmu dnevno je potrebno 15-16 kg zraka, što je desetak puta više nego što mu treba hrane i vode. Zrak je potreban neprestano i život se bez njega može održati jedva pet minuta.

Loš kvalitet zraka može za posljedicu imati različite zdravstvene probleme, zavisno od vrste onečišćenja, nivou, trajanju, učestalosti, izloženosti, te toksičnosti tvari. Ovo se posebno odnosi na populaciju uzrasta do 14 godina, te na populaciju koja pripada trećoj generaciji, posebno kada je u pitanju respiratorni sistem. Međutim, zvaničnih i detaljnijih podataka o ovome nema, jer Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo nema kontinuitet u praćenju veze između povećanja koncentracije određenih polutanata i određenih bolesti.

U Kantonu Sarajevo su u zimskom periodu najčešće povećane vrijednosti sumpor dioksida (iz ložišta) i lebdećih čestica PM 10/dima (iz motornih vozila). Na primjer, 22. januara 2012. godine koncentracija lebdećih čestica PM 10 iznosila je više od 500 mikrograma po m³ zraka (prosječna godišnja granična vrijednost je 40 mikrograma po m³)¹, a sumpor dioksida oko 130 mikrograma (prosječna godišnja granična vrijednost je 50 mikrograma po kubnom metru²).³

Sumpor dioksid djeluje na disajne organe, te na moždani i probavni sistem. Koncentracija sumpor dioksida najveća je na području Ilidže.

Prevelika količina lebdećih čestica/dima u zraku dovodi do nadraživanja sluznice disajnih organa i očiju, promjena na koži, u krvnom sistemu i sl. Koncentracija dima je najveća na području Otoke.

Partnerstvo za više okolišne standarde u BiH

MISIJA UTVRĐIVANJA ČINJENICA

 HEINRICH BÖLL STIFTUNG
BOSNA I HERCEGOVINA

Helsinški Komitet za ljudska prava
u Bosni i Hercegovini
Helsinki Committee for Human Rights
in Bosnia and Herzegovina

cee
centar za ekologiju i energiju

Zagađenje zraka u Sarajevu

www.depo.ba

¹S tim da najviše 35 dana u godini, dnevni prosjek može biti veći od 50 mikrograma po m³ zraka, a u Sarajevu je samo u januaru 2012. godine na lokaciji Otoka izmjereno 20 dana gdje je PM10>50 µg/m³ a u Alipašinoj ulici 23 dana gdje je PM10>50 µg/m³ (www.air-monitoring.ba).

²S tim da najviše 3 dana u godini, dnevni prosjek može biti veći od 125 mikrograma po m³ zraka.

³Granične vrijednosti iz Pravilnika o načinu vršenja monitoringa kvaliteta zraka i definiranju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta zraka ('Službene novine FBiH' broj 1/12).

Finansira Evropska unija

Ova brošura je urađena uz pomoć Evropske unije. Sadržaj publikacije je isključiva odgovornost Fondacije Heinrich Böll, Helsinškog komiteta za ljudska prava u BiH i Centra za ekologiju i energiju i ni u kom slučaju ne predstavlja stav Evropske unije.

www.depo.ba

www.depo.ba

Potrebno je :

- da se radi eliminatorni a ne informativni EKO-test. Ovakav bi test trebalo raditi ne samo pri registraciji nego i pri policijskoj kontroli vozila, kada policija ima pravo isključiti iz saobraćaja ona vozila koja ne zadovolje standarde;
- preispitati zakonske propise koji se odnose na uvoz vozila određene starosti.

Uvod

U sklopu projekta koji finansira Evropska unija "Partnerstvo za više okolišne standarde u BiH" predviđena je misija istraživanja činjenica o stanju okoliša i okolišnih prava građana/građanki. Misija se sastoji od terenskih posjeta fokusiranih na najteže slučajeve uskraćivanja okolišnih prava.

Monitoring tim Helsinškog komiteta za ljudska prava u BiH realizovao je misiju utvrđivanja činjenica, s fokusom na stanje okolišnih prava građana/ki u vezi sa zagađenjem zraka u Kantonu Sarajevo.

U okviru ove misije obavljene su posjete Federalnom hidrometeorološkom zavodu, Zavodu za javno zdravstvo Kantona Sarajevo, Ministarstvu prostornog uređenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo, Komisiji za prostorno uređenje, stambeno-komunalnu politiku, infrastrukturu i zaštitu okoliša Kantona Sarajevo, IPI – Institutu za privredni inženjering, te Komisiji za ljudska prava Kantona Sarajevo.

Monitoring zraka u Kantonu Sarajevo

Monitoring kvaliteta zraka vrši se pomoću pet mjernih stanica (dvije mobilne i tri statične). Poslove monitoringa obavlja ovlaštena institucija – Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo. Statične stanice postavljene su na lokacijama Otoka, Ilidža i Alipašina ulica. Mobilna stanica u Alipašinoj ulici je novija, a sve ostale su starije i u prilično lošem stanju, zbog čega se često kvare (npr. Otoka). Kod Higijenskog zavoda postavljen je displej i kontinuirano iskazuje vrijednost određenih čestica.

Zakonodavstvo i njegova provedba

U Kantonu Sarajevo usvojeni su svi zakoni, podzakonski akti i strateški dokumenti, te su usaglašeni s međunarodnim standardima iz oblasti ekologije. Važno je napomenuti da Zakon o lokalnoj samoupravi treba biti donesen na nivou kantona kako bi se ojačali usvojeni strateški dokumenti (LEAP, KEAP itd).

Međutim, problemi nastaju u njihovoj implementaciji. Razlog za to su nedovoljno razvijeni kadrovski kapaciteti (od resornih ministarstava pa do inspekcijske službe), odsustvo međusektorske saradnje, kako horizontalne tako i vertikalne, te nedovoljna institucionalna razvijenost u opštinama Kantona Sarajevo.

Rješavanjem ovih pitanja, kao i povećanjem svijesti građana, obezbijedilo bi se ustavno pravo građana na zdrav okoliš.

Motorna vozila i ložišta - glavni uzroci zagađenja zraka u KS

Prema izjavama Martina Taisa, stručnjaka za kvalitet zraka u Federalnom hidrometeorološkom zavodu, zbog prevelike koncentracije prašine i sitnih čestica ove zime Sarajevo je nekoliko puta bilo proglašeno najzagađenijim gradom na području Evrope. Što se tiče Sarajeva, kvalitet zraka se svake zime pogoršava:

- zbog izduvnih gasova iz starih motornih vozila i vrste goriva koju koriste;
- zbog upotrebe nekvalitetnog uglja u individualnim ložištima.

Najveći zagađivači u Sarajevu su stara motorna vozila i motorna vozila koja ne zadovoljavaju novije ekološke standarde emisije izduvnih gasova. U Kantonu Sarajevo ima oko 140.000 vozila, što je dvostruko više od kapaciteta za koje je planirana saobraćajna infrastruktura. Većina vozila koja se nalaze u Bosni i Hercegovini izvezena je iz evropskih zemalja kao otpad i imaju veću emisiju štetnih plinova od novih motornih vozila. Prosječna starost motornih vozila u Kantonu Sarajevo je 16,5 godina. Prilikom tehničkog pregleda vrši se i EKO-test pomoću kojeg se kontrolišu vrsta motora, starost vozila i vrsta goriva. Mjerenja kvaliteta sagorijevanja samo su informativna.

Darjan Bilić

Iako je saobraćaj i dalje najveći izvor zagađenja zraka, registar emisije u zrak na području Kantona Sarajevo, s pregledom izvora zagađenja, pokazuje da su individualna ložišta postala dominantni zagađivači kad je u pitanju emisija sumpor dioksida, što ukazuje na sve intenzivniju upotrebu uglja lošijeg kvaliteta umjesto plina, čija je cijena visoka.

Potrebno je:

- stimulirati korištenje plina i obnovljivih izvora energije za zagrijavanje;
- strožije kontrolirati korištenje i nabavku uglja;
- stimulirati toplotnu izolaciju objekata;
- funkcionalnije organizovati djelatnost dimnjačara.

Više informacija o praćenju kvaliteta zraka možete pogledati na:

<http://www.fhmzbih.gov.ba/> (Federalni hidrometeorološki zavod BiH)

www.air-monitoring.ba (Kanton Sarajevo - Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša)

<http://www.zzjzks.ba/> (Zavod za javno zdravstvo KS)

<http://mpz.ks.gov.ba/preuzimanje/legislativa> (Zakon o zaštiti zraka FBiH)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32008L0050:DE:NOT> (EU direktive za čistoću zraka za Evropu)